

ENTREVISTA

Aleksandar Hemon

Narrador bosnià

“El més interessant en la literatura és la barreja de cultures i d'idiomes”

És l'any 1992. Aleksandar Hemon, de Bòsnia, fa un viatge als Estats Units. Té 29 anys. Durant la seva estada comença el setge de Sarajevo. Hemon decideix quedar-se a Amèrica. Vol escriure en anglès, i per aconseguir-ho estudia l'anglès literari en Nabokov i Joyce, entre d'altres. L'any 2000 publica el llibre de contes 'La qüestió de Bruno' (Empúries / Anagrama), que es tradueix a dotze idiomes i és aclamat per la crítica americana i europea

MONIKA ZCUSTOVA

M.Z. On se sent a casa?

A.H. Em sento còmode a Bòsnia. Hi viuen els meus amics i la meva germana. La teva casa és allà on el teu accent no resulta estrany. Però... Quan abandones la teva llar, mai més pots tenir la sensació de ser a casa teva.

Aquesta sensació només es pot tenir abans que un se'n vagi. És com una metàfora del que és la vida: un no recupera mai més la sensació de comoditat que tenia durant la seva infantesa quan vivia a casa dels seus pares. Un cop te'n vas, ja no hi torques mai més.

M.Z. És el que Milan Kundera diu en la seva última novel·la, 'La ignorància'.

A.H. No vull negar el gran mèrit de Kundera, però el tema de l'exiliat, tal com el tracta l'escriptor txec, s'hauria de replantejar de nou. A l'època de l'exili de Kundera, l'exiliat no sols no podia tornar a casa, sinó que tenia molt poc contacte amb la seva casa perquè hi havia pocs canals de comunicació.

M.Z. Ser un exiliat ja no és tan tràgic?

A.H. En algun sentit no ho és tant i en un altre ho és molt

ANAGRAMA

més. I és que quan durant dècades senceres no podies tornar a casa, podies somiar amb el teu país, conservar un ideal dins teu. Al teu país el sol brilla més, les pomes són més dolces.

M.Z. L'exiliat que torna al seu país tres cops l'any, com vostè, no pot sentir una dolça nostàlgia per la seva casa perduda, doncs?

A.H. No. El lloc de la meva infantesa ha desaparegut. La guerra ha escombrat moltes coses i la meva Bòsnia ja no existeix. Quan hi vaig ara, trobo un país ple de proble-

“El lloc de la meva infantesa ha desaparegut. La guerra ha escombrat moltes coses i la meva Bòsnia ja no existeix”

mes polítics i de tota mena de lluites.

M.Z. A més a més hi ha refugiats de diferents menes: no és el mateix ser Aleksandar Hemon a Chicago o Milan Kundera a París, és a dir, un intel·lectual refugiat en un entorn culturalment ric, que un exiliat que ve a buscar feina perquè a casa seva no en troba.

A.H. El concepte de refugiat s'ha de tornar a analitzar des del punt de vista del món que s'ha construït després de la caiguda del Mur de Berlín. El món ha canviat massa per aplicar-li els mateixos esque-

mes d'abans, els de refugiats com ara Brodsky, T.S. Eliot i Salman Rushdie; aquells esquemes avui resulten obsolets. Llavors el destí del refugiat es veia com un sofriment ple de sentiments nobles; així ho veien els intel·lectuals modernistes. Jo crec que ara la vida del refugiat no és ni noble ni poc noble, és que no té res a veure amb aquest concepte.

M.Z. Com es considera, doncs?

A.H. No m'agrada sentir-me com un refugiat i punt. Ni el que escric és literatura de l'exili. No em sento proud allunyat del meu país i del que s'hi fa per poder considerar-me un exiliat.

M.Z. Vostè és un escriptor bosnià que escriu en anglès, això és evident. Què més?

A.H. Estic impregnat de les meves lectures de joventut, de l'escola: eren sobretot autors iugoslaus...

M.Z. Qui és l'autor que més l'ha influït?

A.H. Danilo Kis, indubtablement.

M.Z. En els seus contes hi trobo moltes traces de les pel·lícules de Kusturica.

A.H. He crescut mirant-les.

M.Z. Kusturica va estudiar a Praga. Està dins de la tradició centreeuropea, doncs?

A.H. Totalment. A més a més de Kis, els meus autors són Kafka, Bruno Schulz i tota mena d'autors txecs, austríacs, polonesos i hongaresos. Totes aquestes literatures estan estretament lligades. Sí, jo sóc un autor centreeuropeu més que bosnià.

M.Z. Escriu en anglès, en un idioma que no és el seu matern.

Molts autors ho han provat; alguns se n'han sortit, molts no. Escriure en anglès deu complicar considerablement la seva posició d'escriptor bosnià a Bòsnia...

A.H. És clar. Escriu en anglès, visc als Estats Units, el primer idioma en què em publiquen és l'anglès... D'altra banda sóc de Sarajevo i els meus referents culturals són d'allà.

M.Z. Kafka era de Praga, on es parlava predominantment el txec, i escrivia en alemany.

A.H. Trobo que el més interessant en la literatura és la barreja de cultures i d'idiomes. És així com s'enriqueixen les literatures nacionals. Bruno Schulz escrivia en polonès, era jueu, i la seva manera de pensar cabalística va influir la literatura polonesa. Més o menys com Danilo Kis: escrivia en serbi, el seu

▶ ▶ ▶